

supra) s'empra amb el sentit de 'boll' el derivat *bolló*: a Ponts (Montanyà, p. 212), Pradell de Preixens (cf. *desembollonar*), Juneda (JBXuriguera, 1965), Castell-dans (1935) i fins a les Borges Blanques (BDLC VI, 52).¹

Tenint en compte el cat. *boll* s'haurien d'examinar amb ulls més crítics les conclusions botàniques de Simonet sobre el sentit del mot en mossàrab. No nego, és clar, que el mot hagi pogut passar a designar altres plantes o altres elements vegetals (veg. infra *bollatre-padella*), però encara menys som en estat de judicar les raons en què es basava el fundador de la mossarabística per assegurar que *bóll* era 'évol' en Ibn Djöldjöl (S. x), 'mirabolà' en Ibn Albaitar i Ibn Beclarix, el qual li donaria també el sentit de «ulex» o «genista», que en Ibn Aldjazzar apareix en una forma *bolo*. En bona part aquestes identifications deuen estar fundades en etimologies incertes o enterament gratuïtes: deuen partir de la idea de cercar l'origen del mot en el ll. EBULUS (> cat. *évol*), cosa impossible, pel desplaçament d'accent, ultra la pèrdua de la vocal accentuada i la duplicació de la -l-; i la que sembla haver tingut després, de relacionar amb el gr. βῶλος 'píndola' (que entra en la composició de *mirabolà*).² És clar que en passar a l'àrab, fins en el d'Espanya, el mot pogué encreuar-se amb altres, romànics o no en l'origen (i sofrir altres alteracions). És possible que passant després, com tan sovint succeï, del parlar morisc al dels moros africans surti en gran part d'ací el marroquí i algerià occid. *balbûla* «mouture grossière d'orge» (Ferré, Beaussier).³

En diversos dialectes romànics dels Pirineus i de més enllà trobem denominacions semblants del boll, però més o menys divergents de la catalana. A Ribagorça mateix, o a Vilacarle (on encara el llenguatge és català, si bé fronterer), s'anomena *bòlba* (1957), on no és fàcil de destriar fins a quin punt tenim un mot netament aff, i en quina mesura es tracta de *VOLVA*; és probable que l'àrea de dos mots coincidents pel sentit i de forma ben semblant s'hagin sumat ací, car al capdavant el substrat semàntic de 'cosa lleugera i de forma vagament esfèrica' és comú a tots dos. A Navarra *bolincha*, mot derivat del grup de *BOLA-bolla*,⁴ designa justament el boll, en especial el de la civada: segons el *Suplement* d'Iribarren s'usa a la vall de Zaraitze (Salazar), que ha estat fins ara de llengua purament basca, si bé ja hi ha molt de bilingüisme. Un dels noms més estesos del boll («cascabillo») en basc és *abotz*, *aotz* o *agotz*; com que s'ignora d'on ve i no se li veu explicació lingüística euskèrica, suggereixo a Tovar (per al seu dicc. etimològic en curs de redacció) la possibilitat que sigui manlleu d'un gascò antic **boutch* o **boutz* (antic cas recte o bé plural) avui desaparegut, explicació evidentment incerta.⁵

El que és segur és que en els parlars gascons i llenguadocians hi ha denominacions emparentades amb *boll*, no prou coincidents en la forma però sí del tot en el sentit. L'aranès usa *bòla* per a 'boll dels cereals' (no *bûla*, notació enterament infundada de Mn. Grieria, *ALC*, 288, que ha passat al *FEW*). En

aranès, o sigui en gascò, això no pot sortir de *BÛLLA*, que hauria donat segons la fonètica una forma amb -r- i amb ú (gascò **boure*, que no existeix), sinó molt possiblement d'una base **uðla*, del mateix origen indoeuropeu pre-romà que és tan probable per al nostre *BOLIC* (veg.). No sembla que això en gascò s'estenguí molt més enllà de la Vall d'Aran, però Garona avall i a l'Oest hi ha altres formes, que en part presentaran variants apofòniques del mot pre-romà, en part en seran derivats o resultants de contaminacions (amb *butlloja*, etc.).

A Tolosa *boulofos* «balle de blé» (Doujat, *Dict. Moundi*, s. v. que ja el *FEW* I, 614, n. 22, relaciona amb el mot català, remetent a *ALF* 1452, on es registra a Prats de Molló); en aquest sembla combinar-se el tipus aranès *bola* amb *balof* que amb igual sentit o semblant s'usa amb gran extensió en els parlars d'oc: Provença, Forés, Tarn-e-Garona i fins part del gascò (en el Gers i les Landes). Però amb aquest entrem ja en el domini d'una forma amb vocal diferent: el fr. *balle*, que té molt gran extensió en els patuosos d'oïl i s'estén també a gran part de l'occità: oc. ant. *bala*, bearn. *bale* [1694, Ménage], que segons *FEW* I, 219b és general en gascò, perigordí i llemosí, així com en algun parlar de l'Alvèrnia i de Savoia. L'etimologia que en dona Wartburg és falsa: *BALLARE* 'ballar', que d'ací hauria passat a 'ventar el gra amb el ventador o garbell': no sols això és una explicació semàntica aventurada, i un *baller* 'ventar' que es troba en algun text del Nord de França (mai, però, en oc. ni gascò) és clar que és derivat de *balle* i no a la inversa; sinó que és impossible en gascò, on *BALLARE* dona *barà*, i per tant el substantiu hi hauria estat **bare*. El substrat semàntic evidentment és semblant al nostre: el del fr. *balle* 'pilota, bola' en el sentit d'«embolcall del gra, de forma més o menys arrodonida». Si en això tenim una aplicació del germanisme *balle* o un mer homònim pre-romà d'aquest (o potser una suma de les dues coses), encara que la primera alternativa sigui poc versemblant (tenint també en compte el caràcter no llatí de *-of*), no ens toca a nosaltres acabar d'indagar-ho, sinó als especialistes del gallo-romànic.

En els Alps, i en els parlars italians tenim una forma amb vocalisme diferent, més acostat, en la tònica, al de la catalana: a la Valtellina *bula* «Spreu», a Como i en altres parlars lombards (fins a Milà sembla) *bûla*, *bûlla*; sobre aquestes formes, després de les notes de Flechia en l'*AGI* i de Salvioni (*Dial. Mod. di Milano*, 269), ens podem fiar, per sort, del que en digué Jud, *VRom.* VIII, 79-80, n. 218. Com ho suggereix l'examen del mapa VII 1477 de l'*AIIS*, això és inseparable de l'it. *pula* 'boll', que presenta una *p*-discrepant.⁶ Una *p*-que potser és merament deguda a la influència del quasi-sinònim *pulvis*. Però no solament això és anòmal sinó també altres detalls fonètics.

I essent així, com que el compartiment semàntic a què això pertany, també ho suggereix, sembla que tenia raó Jud de pensar en una procedència pre-romana. I per això demanà el parer de Jokl, l'espe-